

En hij stelt zich den Heere geduriglijk voor oogen. Er is dus een hooge spanning in zijn geest. In den stillen nacht kon hij niet tot rust komen. En die rusteloosheid was hem goed.

Hij was te vol met de eeuwige dingen, om den slaap te vatten.

Hij werd door zijn „nieren“ onderwezen of opgewekt om den Heere te loven en aan Diens goedertierenheid te denken.

Met „nieren“ wordt hier naar Oostersche uitdrukking bedoeld het diepe innerlijk van den mensch, de zetel van zijn begeeren en verlangen.

Gelukkig het kind Gods, wiens diepste harteroerselen ook in slapeloze nachten uitgaan naar de aanbidding van zijn God en Koning.

Tot welke hoogte klom de extase in Davids zingende ziel!

Hij zag zijn God voor zich!

Hij schouwde Hem met het oog des geloofs en die aanschouwing vervulde zijn hart met diepe bewondering, maar ook met een vast vertrouwen.

O, wat zouden wij voor veel zonde bewaard blijven als pok wij ons den Heere geduriglijk voor oogen stelden en bewust leefden in Zijn heilige tegenwoordigheid. Hij de stille getuige bij al ons doen en laten, de toehoorder bij al onze gesprekken. Hij blijft in de verborgen schuilkamers onzer harten. En Hij is ook nabij allen, die Hem aanroepen; met Zijn leiding, kracht, hulp, bewaring, hoede, vermaning, bestraffing of vertroosting.

Als wij ons waarlijk den Heere als een verzoendend God in Christus voor oogen stellen dan zijn wij veilig te midden der vijanden, zelfs in nood en dood. Veilig met de schoone erfenis.

Veilig in de doorwaakte nachten.

Veilig bij de overleggingen van het diepe hart.

Veilig straks bij hernieuwden arbeid en hernieuwden strijd.

M.

KERKELIJK LEVEN.

Mag met een verbeterde bijbelvertaling langer gedraaid?

XVIII.

Sinds de Synode van 1917, waarop de zaak van een hersiening der Statenvertaling ter sprake kwam, is er veel veranderd.

Een groot deel van het voorbereidende werk, dat daar noodig werd geacht, is thans geleverd.

Het tekstonderzoek is thans op een rustpunt gekomen.

Andere vertalingen dreigen ook in onze kringen de Statenvertaling te verdringen.

Voorbeelden ter vergelijking van de STV. (= Statenvertaling) met nieuwe vertalingen, welke als voorbereidend werk voor een verbeterde vertaling kunnen dienen.

1. Uit de Psalmen. 2. Uit Jesaja. 3. Uit Jeremia. 4. Uit de Klaagliederen. 5. Uit Habakuk. 6. Uit Nahum. 7. Uit 1 Koninkon.

Over het Nieuwe Testament kunnen wij korter zijn dan over het Oude.

Voor eerst, omdat er nog niet zo veel nieuwe vertalingen over verschenen als over het Oude en wij ons ten doel stelden te putten uit het voorradige materiaal.

Vervolgens, wij het tekstonderzoek bij het N. T. veel verder is gevorderd dan bij het O. T.

Doch vooral, omdat de Stv. (= Statenvertaling) van het Nieuwe Testament beter is dan die van het Oude. Dat houdt geen beschuldiging in tegen de Statenvertalers van het Oude Testament, als zouden zij minder voor hun taak berekend zijn geweest. Maar de taalstudie van het Grieksch was toen meer gevorderd dan die van het Hebreewsch.

Men zal dan ook in het Nieuwe Testament moeilijke passages van 8 of 10 verzen kunnen aanwijzen, welke door verbeterde vertaling een geheel gewijzigden zin ontvangen.

Echter wane men niet, dat hierin slechts weinig verbeteringen aan te brengen zijn.

Die verbeteringen betreffen meer finesses, een enkel woord, een zinswending, maar welke allerminst van betekenis zijn onthloot en welke bij den bijbellezers menig vraagteeken, dat hij zich stelt, doet wegvallen.

Van de evangeliën is van Gereformeerde zijde alleen nog maar Mattheüs bewerkt.

Wij bezitten daarover het hoogstaand wetenschappelijk werk van Prof. Groshede, dat evenwel geen doorlopende vertaling biedt. Daaruit kunnen wij dus voor deze artikelen niets ontleenen.

Gelukkig bezitten wij een meer populaire bewerking van Prof. Dr J. A. C. van Leeuwen, hoogleeraar te Utrecht, die de Gereformeerde belijdenis van harte liefheeft. Zij verscheen in de serie „Tekst en Uitleg“. En gelijk de naam van deze serie reeds te kennen geeft, behelst deze wel een vertaling.

Wat in de Stv. van het Nieuwe Testament dadelijk opvalt is, dat daarin nog al een ruim gebruik wordt gemaakt van inlasschingen. Woorden of zelfs zinsdelen, welke het Grieksch niet heeft, werden er door onze Statenvertalers ingevoegd en dat natuurlijk alleen om dien zin te verduidelijken.

Het is echter de toelag van de nieuwe vertalingen om al die inlasschingen (welke men in onze gewone bijbeluitgaven met schuine letter gedrukt ziet) zooveel mogelijk weg te laten.

Een streven, dat niet genoeg kan worden geprezen, omdat men alzoo dichterblijft bij den oorspronkelijken tekst.

Een voorbeeld daarvan treft men al dadelijk aan in het eerste hoofdstuk van Mattheüs.

Daar leest de Stv. in vs 7: en David, de koning, gewon Salomon bij degene, die Uria's VROUW WAS GEWEEST.

Prof. van Leeuwen vertaalt echter nauwkeuriger: David verwekte Salomo bij Uria's vrouw.

De toevoeging WAS GEWEEST is dus vervallen. VROUW was hier geen toevoeging, omdat in het Grieksch dat woord niet uitdrukkelijk behoefde genoemd, maar in den geslachtsvorm der vorige woorden reeds inzat.

Nu lijkt dit een kleinigheid.

Toch is het dat niet.

In dit geslachtsregister wordt Bathseba nog altijd genoemd: Uria's vrouw.

Het feit, dat Salomo geboren is, toen David met haar gehuwd was, doet er niets van af, dat zij, om het zoo eens voor te stellen, in de oogen Gods bleef Uria's vrouw.

De zonde van David wordt zelfs in deze opsomming der geslachten nog als met zwarte kool getekend.

Een tweede voorbeeld levert het tweede hoofdstuk.

De Stv. zegt in het eerste vers: Zie, EENIGE Wijzen van HET Oosten zijn te Jeruzalem aangekomen.

Maar EENIGE komt in den Grieksch tekst niet voor.

Het kunnen er best, ten spijt van Rome's leer, velen geweest zijn.

Juister is dan ook de vertaling van Prof. v. Leeuwen: zie daar kwamen Oostersche Magiers te Jeruzalem. (Of in een volksvertaling het woord „Magier“ aanbeveling verdient, laten wij thans in het midden).

Hieruit blijkt, dat, hoewel dit kleine dingen schijnen, zij toch onze voorstelling beïnvloeden.

Laten deze twee voorbeelden voorshands genoeg zijn.

Zij zijn met tientallen te vermenigvuldigen.

Een enkele wijzen wij later nog wel aan.

Vreemd doet in vers 11 van ditzelfde hoofdstuk aan de vermelding, dat de Wijzen hun schatten opengedaan hebben. Prof. van Leeuwen's vertaling neemt dit vreemde geheel weg. Daar staat: openden hun kisten met kostbaarheden.

In vers 16 van dit hoofdstuk leest men in de Stv.: EENIGEN afgezonden hebbende, heeft omgebracht al de kinderen, die binnen Bethlehem en in al deszelfs landpalen WAREN, van twee jaar OUD en daaronder, naar den tijd, dien hij van de Wijzen naarstiglijk onderzocht had.

Niet alleen heeft Prof. v. Leeuwen hier weer de inlasschingen weggelaten, maar hij heeft „kinderen“ zeer terecht vervangen door „knapen“, „in al deszelfs landpalen“ in de taal van onzen tijd overgebracht door „de gansche omgeving“ en ook het laatste deel van dit vers duidelijker uitgedrukt.

Ziehier zijn vertaling: en liet in Bethlehem en de gansche omgeving alle knapen van twee jaar en daaronder dooden, in overeenstemming met de inlichting over den tijd, die hij van de Magiers gekregen had.

In 3:7 stelt hij voor het: wie heeft u aangevozen te vlieden van den toekomenden toorn? dit: wie heeft u te verstaan gegeven den toekomenden toorn te ontvluchten?

In 3:9 leest hij voor: en meent niet bij u-zelfen te zeggen, dit verhelderend: en laet het niet bij u opkomen te zeggen.

Een woord kan soms een eigenaardige wending geven.

Zoo b.v. in 4:7. De Stv. heeft: Jezus zeide tot hem: er is wederom geschreven. Maar Prof. v. Leeuwen vervangt „wederom“ door: ook. Het gesprek tusschen Christus en den duivel wordt hierdoor wel eenigszins begrijpelijker. De duivel beroept zich op de Schrift. Maar Christus maakt dat beroep ongedaan, door te kennen te geven, dat de duivel eenzijdig citeert. Satan gebruikt teksten, die in zijn kram te pas komen, maar laat niet de volle Schrift spreken. Vandaar, dat Jezus hem tegenwerpt, dat veelzeggende: er is ook geschreven.

Wij doen hier en daar maar eens een greep.

In 5:9 luidt de vertaling van onzen Statenbijbel: Zalig ZIJN de vreedzamen; want zij zullen Gods kinderen genaamd worden.

Doch die van Dr van Leeuwen: zalig de vrede-stichters, want zij zullen den naam van kinderen Gods dragen.

De nauwkeurigheid is hier aan den kant van de nieuwe vertaling.

Voor den zin is dit niet onbetekenend.

Niet zij, die passief den vrede bewaren, maar zij, die actief den vrede bewerken, worden hier zalig gesproken.

In „Vragenbussen“ wordt herhaaldelijk uitleg gevraagd van teksten als Matth. 5:20 en 22; 6:22.

De moeilijkheid in Matth. 5:20 schuilt in het woord: overvloediger. „Want ik zeg u; tenzij

uw gerechtigheid overvloediger zij, dan der Schrift geleerden en der Farizeeën, dat gij in het koninkrijk der hemelen geenszins zult ingaan.“ (Stv.).

„Overvloediger“ ziet op een kwantiteit, een hoeveelheid. Men zou hieruit dus kunnen afleiden, dat de hoeveelheid gerechtigheid bij de Schriftgeleerden en Farizeeën niet groot genoeg is.

Toch bedoelt de Heiland dat allerminst.

Het gaat niet om een verschil in kwantiteit (hoeveelheid), maar in kwaliteit (hoedanigheid). De gerechtigheid moet een gansch ander karakter dragen.

Dat nu komt goed uit in de vertaling van Prof. v. Leeuwen: „Want ik zeg u, tenzij uwe gerechtigheid die der Farizeeën en Schriftgeleerden ver te boven gaat, zult gij zeker niet ingaan in het koninkrijk der hemelen“.

Ver te boven gaan, d.w.z. de gerechtigheid moet op een veel hooger plan liggen.

Een altoos terugkerende vraag geldt het „Raka“ in 5:22. „En wie tot zijn broeder zegt: Raka! die zal strafbaar zijn voor den grooten raad.“ (Stv.).

Maar de weetgierigheid wordt op dit punt door Prof. v. Leeuwen niet eerst in zijn uitlegging, maar al aanstonds in de vertaling bevestigd: „en wie tot zijn broeder zegt: „deugniet“ is waard aan het opperste gerecht te vervallen“.

Nu de kwestie van het eenvoudige oog in Matth. 6:22, 23. „De kaars des lichaams is het oog, indien dan uw oog eenvoudig is, zoo zal uw gehele lichaam verlicht wezen, maar indien uw oog boos is, zoo zal geheel uw lichaam duister zijn“.

Wij zullen er nu maar niet bij stilstaan, welke beschouwingen hierover ten beste zijn gegeven en wat eens, naar men zegt, een oefenaar van dezen tekst moet hebben gemaakt.

Liever geven wij zonder verdere commentaar de vertaling van Prof. v. L.: „De lamp van het lichaam is het oog. Wanneer nu uw oog is zoo als het wezen moet, zal uw gehele lichaam zijn licht hebben; doch wanneer uw oog verkeerd is, zal uw gehele lichaam donker zijn“.

Niet aanstonds doorzichtig is Matth. 11:12: „En van de dagen van Johannes den Dooper tot nu toe, wordt het koninkrijk der hemelen geweld aangedaan, en de geweldigers nemen het met geweld.“ (Stv.).

De Stv. draagt daar ongetwijfeld schuld aan.

De nieuwe vertaling leidt tot juister gedachte: „Van de dagen van Johannes den Dooper tot nu toe breekt het koninkrijk der hemelen zich met kracht baan en stoutmoedigen grijpen het“.

In een van mijn uitgegeven preeken vertaalt ik het nog een beetje anders. Maar in den grond komt het toch op hetzelfde neer. Hier is sprake van „heilich geweld“ en niet van onheilich krachtsontplooiing.

„Indien dan uw rechteroog u ergert, trekt het uit en werpt het van u“, zegt de Stv. in Matth. 5:29.

„Indien u echter uw rechteroog tot een val wordt, rukt het uit en werpt het van u“, zet Prof. v. L. ervoor in de plaats en meteen verstaat men, wat met ergeren gemeend is.

Lieten de Farizeeën de armen met trompetten bij elkander roepen? Zoo heeft men gevraagd naar aanleiding van Matth. 6:2. „Wanneer gij dan almoeft doet, zoo laat voor u niet trompetten, gelijk de geveinsden in de synagogen en op de straten doen“.

De vertaling van Prof. v. L. zet die verkeerde onderstelling recht: „Wanneer gij dan almoeft doet, bazuin het niet uit, zooals de geveinsden in de synagogen en op de straten het aanleggen“.

Uitbazuinen is een woord, dat wij figuurlijk opnemen en zoo is het ook hier bedoeld. De Farizeeën beoefenden de milddadigheid met veel ophef. Zij gaven met het oog op de tribune. In onzen tijd zouden zij hun jas vol met liefdadigheidsbloempjes laten spelden.

Ook Matth. 10:9, 10 heeft in onze Stv. naderen uitleg noodig: „Verkrijgt u noch goud, noch zilver, noch kopergeld in uwe gordels; noch male to den weg, noch twee rokken, noch schoenen, noch staf; want de arbeider is zijn loon waardig“.

Zulk een uitlegging kan echter achterwege blijven bij de vertaling van Prof. v. L.: „Verschaft u geen goud of zilver of koper in uwe gordels, geen reiszak voor de reis, ook geen twee stuks onderkleeren of schoenen of een staf. Want de arbeider is zijn voedsel waardig“.

Wat bedoeld: in den naam eens discipels in Matth. 10:42? „En zoo wie een van deze kleinen te drinken geeft alleenlijk een beker koud water in den naam eens discipels, voorwaar zeg ik u, hij zal zijn loon geenszins verliezen“ (Stv.).

De vertaling van Prof. v. L. geeft daarop het antwoord: „En wie een dezer geringen ook maar een beker koud water te drinken geeft omdat hij een discipel is, voorwaar, zeg ik u, hem zal zijn loon zeker niet ontgaan“.

Ook over den zoogenaamden walvisch van Jona wordt hier licht ontstoken.

Hoeveel is hierover niet gediscussieerd!

Hoeveel verhandelingen zijn er niet over geschreven!

Hoeveel onderzoekingen daaromtrent niet gedaan!

Hoeveel walvischen zijn er niet over in het

keelgat gekon!

Het boek en van een Maar in

Prof. v. L.

Alle nieuwe over. Zoo e

commentaar welk dier h

Dat heeft het wonder

gemis weg

Dech, om

Duister i

al hunne w

zien te v

cedels

kleederen

Het nood

taling van

gebedsri

ten groot

Ieder, di

op de hoog

worden ver

Wij zullen

laten.

Men den

teksten, wel

meld.

Onze gre

De keuze

breiding va

— Schrift

De kwestie

aldus te wor

eenlopende

halve meer

schen de

Schriftbe

Natuurlijk

beschouw

Dat zou d

Want zoo

„oneindige“

Uit dat a

loswikkelen

formeerde,

en die dero

Neen, twe

Het kar

tegenover el

subjeet, de

schouwde.

Laat ons

subjeet is

den bescho

Indien da

van een S

zijn ontleen

Want een

maar wel d

Als een G

elkaar op d

zij zich eige

wing beroep

Maar dat

beroofd.

Of wil m

boud, maar

alleen delv

wing.

De Schri

maar ook e

De Schri

die altijd g

Zij bewaart

van haar g

En het ar

eigen subje

Dan ja,

af, hoe die

Maar dat

beschouwin

door diens

Staan bei

der, dan kat

niet instaan

mender mo

Hoogsten

dat wat hij

Dat waar

zoodra hij

Schriftbes

Totdat hi

wat is waa

Als eenig

Kantiaansch

Hem kw

heid van

een benade

Schriftbes

Maar mo

ten in het

Zal hij n

een christe

Christus' v

der Schrift.
het koninkrijk
(Stv.)
teit, een hoes
nen afleiden,
de Schrift
eg is.
ninst.
vaniteit (hous-
heid). De ge-
kter dragen.
ing van Prof.
uwe gerech-
deelden var-
ingaan in het

gerechtigheid

het „Rakal“
zegt: Rakal
raad“ (Stv.)
lit punt door
legging, maar
igd: „en wie
iswaaal aan
lige oog in
aams is het
is, zoo zal
maar indien
lichaam duis-

staan, welke
n gegeven en
ar van dezen

kommentaar
amp van het
oog is zoo-
neele lichaam
w oog ver-
ker zijn“.
t. II: 12: „En
er tot nu toe,
eweld aan-
het met ge-

schuld aan.
ter gedachte-
per tot nu toe
i zich met
ipen het“.
en vertaal ik
n grond komt
sprake van
e krachtson-
ert, trekt het
st. in Matth.

ot een val
van u“, zei
eten verstaat
is.
et trompetten
gevraagd naar
r gij dan aal-
rompetten,
en en op de

die verkeerde
dan aalmoes-
is de geveins-
aten het aal-

wij figuurlijk
oeld. De Far-
met veel op-
one. In onze
lofheidigheids-

Stv. naderen
d, noch zilver
ch male tot
och schoenen
oon waardig“.
chterwege blij-
„Verschaft u
uwe gordele,
ok geen twee
of een stal-
rd“.

discipels in
deze kleinen
koud waters
voorwaar zeg-
ezen“ (Stv.)
ft daarop het
gen ook maar
geeft omdat
zeg ik u, hem
“.

ivisch van
berd]
niet over ge-

at niet gedum-
over in het

keelgat gekeken, om te zien of er een mensch door kon!

Het boek Jona spreekt alleen van een „visch“ en van een „grooten visch“.

Maar in de Stv. staat wāvisch, Matth. 12:40. Prof. v. Leeuwen echter vertaalt: zeemonster. Alle nieuwere exegeten denken er precies eender over. Zoo ook Prof. Grosheide. Hij schrijft in zijn commentaar (bl. 157): „Ketos, zeemonster, welk hier speciaal was, is daarmee niet gezegd“.

Dat heeft men er maar niet op gevonden om het wonder te verkleinen en bij de wereld een ergernis weg te nemen.

Doeh, omdat nauwgezetter taalstudie het eischte. Duister is ook in de Stv. Matth. 23:5: „En al hunne werken doen zij om van de menschen gezien te worden; want zij maken hunne gedank-cedels breed en maken de zoomen van hun kleederen groot“.

Het noodige licht verspreidt hier weer de vertaling van Prof. v. Leeuwen: „want zij maken hun gebedsriemen breed en hun mantel-kwasten groot“.

Ieder, die een weinig met het Joodsche leven op de hoogte is, begrijpt nu, wat daaronder moet worden verstaan.

Wij zullen het voor wat Mattheus betreft, hierbij laten.

Men denke niet, dat wij juist de voornaamste teksten, welke wijziging behoeven, hier hebben vermeld.

Onze greep was tamelijk willekeurig.

De keuze, welke wij deden, is voor ruime uitbreiding vatbaar.

— Schrift en Schriftbeschuwing.

II.

De kwestie van Schrift en Schriftbeschuwing behoort aldus te worden gesteld: wat ligt er tusschen twee nit-eendoopende Schriftbeschuwingen, of om het gemakshalve meer konkreet te nemen, wat ligt er tusschen de Gereformeerde en de Ethische Schriftbeschuwing in?

Natuurlijk kan daarop niet geantwoord: een Schriftbeschuwing.

Dat zou de ongerijmdheid zelf zijn.

Want zoo zou men, tot wat men noemt in het „oneindige“ kunnen doorgaan.

Uit dat antwoord toch zou zich de nieuwe vraag ontwikkelen: maar wat ligt er dan tusschen de Gereformeerde, respectievelijk Ethische Schriftbeschuwing en die derde in.

Neen, tweërlei is hier slechts mogelijk.

Het kardinale, dat die beide Schriftbeschuwingen tegenover elkander plaatsen, moet gelegen zijn of in het subjeet, den beschouwer of in het objekt, de beschouwd.

Laat ons eerst eens nagaan of de scheidslijn louter subjeetief is, alleen uit den aard en het karakter van den beschouwer kan worden verklaard.

Indien dat het geval ware, dan zou ook de inhoud van een Schriftbeschuwing aan het subjeet moeten zijn ontleend.

Want een Schriftbeschuwing is niet iets formeels, maar wel degelijk iets materiëls.

Als een Gereformeerde en een Ethische zich tegenover elkaar op den inhoud van de Schrift beroepen, zouden zij zich eigenlijk op den inhoud van hun Schriftbeschuwing beroepen.

Maar dan wordt de Schrift ook van haar inhoud beroofd.

Of wil men: de Schrift heeft misschien wel een inhoud, maar daar kan het subjeet niet bij. Hij kan alleen delven uit den inhoud van zijn eigen beschouwing.

De Schrift is dan niet alleen een onontgonnen, maar ook een onontginbare mijn.

De Schrift dan ligt als de sfinx in de woestijn, die altijd glimlacht, welke vragen men haar ook stelt. Zij bewaart een hardnekkig stilzwijgen. Zij vermaadt geen van haar geheimen.

En het arme subjeet, de Schriftbeschouwer, is op zijn eigen subjeetief kennen aangewezen.

Dan ja, hangt het slechts van zijn persoonlijkheid af, hoe die beschouwing uitvalt.

Maar dan is die van geen hooger waarde dan de beschouwing van een ander, welke weer bepaald wordt door diens persoonlijkheid.

Staan beide beschouwingen diametraal tegenover elkander, dan kan hij voor de waarheid van eigen beschouwing niet instaan, anders zou hij eigen persoonlijkheid uitnemmer moeten achten dan zichzelf.

Hoogstens zou hij waarheid kunnen onderstellen, in dat wat hij met den anderen beschouwer gemeen heeft.

Dat waarheidselement krimpt hoe langer hoe meer in, zoodra hij met nog andere Schriftbeschuwingen en Schriftbeschuwers in aanraking komt.

Tofdat hij eindelijk als hij eerlijk is, moet uitroepen: wat is waarheid!

Als eenig toevluchtsoord blijft hem dan over de Neo-Kantiaansche filosofie.

Hem kwelt niet langer de vraag naar de waarheid van zijn Schriftbeschuwing. Hij is tevreden met een benaderende bepaling van de waarde van zijn Schriftbeschuwing.

Maar moet zulk een standpunt den dieplevenden christen in het laatst niet wanhopig maken?

Zal hij niet vol vertwijfeling zuchten: ben ik nog wel een christen? mag ik mij wel rekenen tot hen, die naar Christus' verklaring uit de waarheid zijn?

En ziet, daartoe moeten zij — tenzij inkonsekventie hem halverwege doet stilsthouden — vervallen, die beweren: de Schrift is objektief, want zij is Gods werk, maar de Schriftbeschuwing is subjeetief, want zij is menschenwerk.

Door beide zoo tegenover elkander te stellen, schept men en gevaar, dat het geloof met niet minder dan verwoesting bedreigt — het geloof dat immers en in zijn kennen en in zijn vertrouwen het waarmerk van zekerheid draagt.

Daarin toch ligt besloten: even objektief als de Schrift is, even subjeetief is de Schriftbeschuwing.

Nu is de Schrift als openbaring Gods zuiver objektief. Maar dan moet ook de Schriftbeschuwing zuiver subjeetief zijn.

Uit de wijze, waarop men de tegenstelling maakt, vloeit dat vanzelf voort.

Welu, als dat waar is, als mijn Schriftbeschuwing niets dan menschenwerk, zuiver subjeetief is, dan is mijn geloof ijdel.

Mijn Schriftbeschuwing is toch in den grond niet anders dan mijn geloof aangaande de Schrift?

Hoe geheel anders kom ik er echter voor te staan, wanneer ik aanneem: wat mijn Schriftbeschuwing ten principale scheidt van Ethische en andere Schriftbeschuwingen, is niet het subjeet, is niet mijn ik, maar is het objekt, het beschouwde, de Schrift zelf.

Wij zullen er wel voor oppassen te poneeren: evengoed als de Schrift is ook de Schriftbeschuwing objektief.

Dan zouden wij onszelf bij onze Schriftbeschuwing onfeilbaar verklaren, of anders de Schrift voor even feilbaar moeten houden als wijzelf zijn.

In beide gevallen zouden wij ons zwaar bezondigen. Er gaat niets van af: in onze Schriftbeschuwing zit veel subjeetiefs.

Maar zij is niet zuiver subjeetief.

Of om het anders uit te drukken: het is niet waar, dat mijn Schriftbeschuwing, d.i. mijn geloof aan de Schrift enkel menschenwerk is.

Mijn geloof aan de Schrift is niet in de eerste plaats mijn werk, maar is als alle geloof Gods werk.

En hoe werkt God dat geloof aan de Schrift in mij, waaraan mijn Schriftbeschuwing uitdrukking geeft?

Door middel van de Schrift zelf.

Een Schriftbeschuwing, welke niet als objektieve kern de Schrift zelf in zich draagt, is den naam van Schriftbeschuwing niet waard.

Het is hoogstens een boek-beschouwing.

Een bijbelrecensie.

Meer niet.

Wie Schrift en Schriftbeschuwing scheidt, laat de Schrift buiten zich.

Hij moge zich vleien, dat hij de Schrift eert als Gods werk, inderdaad maakt hij de Schrift tot dood kapitaal. Neen, die Schrift moet door den Geest in mij komen.

Zij moet als een kring in mij werken.

Zij moet optreden als een oordeeler der gedachten en der overleggingen van mijn hart.

Dat Woord moet door mijn bewustzijn heen, bestierd door Gods Geest, tot mijn ziel raken.

Mij stof tot gelooven geven.

Mij tot een Schriftbeschuwing leiden.

In de Schriftbeschuwing van den geloovige werken objekt en subjeet saam.

Dat moet ook wel.

Anders zouden wij hebben een Schriftbeschuwing zonder Schrift. En die zou slechts een droevige triptiek vormen met de filosofie van de religie zonder religie en de ziekende zonder ziel.

Voorzeker kunnen de subjeetieve faktoren bij een Schriftbeschuwing storend werken. Sterker: zij maken, dat mijn Schriftbeschuwing nooit volkomen zuiver is, omdat de zonde in mij woont.

Maar . . . zij kunnen ook het objektieve, het waarheidselement in de Schriftbeschuwing der geloovigen nooit uitscheiden.

Dat objektieve, dat waarheidselement blijft erin.

Dat heeft de Heilige Geest erin gelegd.

Dat is Gods werk.

Daarom kan de geloovige spreken: ik weet en ben verzekerd.

En hoe kan de geloovige beoordeelen in hoever de subjeetieve faktoren in zijn Schriftbeschuwing het objektieve, het waarheidselement verduisteren?

Door de Schrift te raadplegen.

Want de Schrift zegt niet alleen wie God is en wat gij tegenover Hem zijt, maar ook wat zijzelf is in Zijn hand. Zij geeft een oordeel over zichzelf.

Zij leert, hoe zij beschouwd moet worden.

Hoe dus uw Schriftbeschuwing moet zijn.

Zij is de norm, de regel voor heel uw geloof en leven, dus ook voor uw Schriftgeloof.

En zij spreekt dat uit op een wijze, dat zelfs de eenvoudige het kan verstaan.

Hoe zij beschouwd wil worden, behoeft niet eerst door de wetenschap, door de exegese te worden uitgemaakt.

Neen, dat openbaart zij duidelijk en klaar.

Waarom de Schrift ook moeilijkheden oplevert en daarom tot studie noodt, daarin niet.

Dat staat vóór alle exegese vast.

Dat is de basis van alle ware exegese.

Daarin bowijst zij haar luciditeit, haar perspicuitas, haar duidelijkheid, haar klaarlijkheid.

Zij, die Schrift en Schriftbeschuwing scheiden, ver-

waarloozen onder meer ook de duidelijkheid van de Schrift geheel.

Wanneer er dan konflikt ontstaat tusschen de Gereformeerde en de Ethische Schriftbeschuwing — om daarbij te blijven —, dan mag nooit het subjeet als scheids-rechter optreden, maar dan moet de zaak gebracht voor het eenige hof van appel: de Schrift zelf.

Dan moet zij en zij alleen uitspraak doen.

Want nog eens: de Schrift is niet een dood ding. Zij oordeelt en veroordeelt.

Zij beslist.

De Gereformeerde stelde er ten allen tijde zijn eer in, dat hij de Schrift als objektief gegeven in zijn Schriftbeschuwing eerbiedigt en dat hij alle subjeetief inzicht onderwerpt aan de keur van het onfeilbare objekt: de Schrift.

Uit het voorgaande leze men niet, dat wij hen, die een verkeerde tegenstelling maken tusschen Schrift en Schriftbeschuwing, beschuldigen, dat zij tot volslagen subjeetivisme en scepticisme zijn vervallen.

Wij gaan niet verder dan te konstateeren, dat zij de kiem van subjeetivisme, relativisme, scepticisme in zich dragen.

Wij hopen, dat die kiem bij hen niet het rechte klimaat zal vinden om zich te ontwikkelen.

Toch is het niet zonder gevaar zulk een kiem in zich te hebben.

Al is men zelf misschien slechts bacillendragers, anderen kunnen erdoor geïnfecteerd worden en aan den twijfel bezwijken.

Die kiem is een kiem der ontbinding.

Niet alleen der ontbinding van de Gereformeerde belijdenis.

Maar der ontbinding van het Christendom.

— Een nieuw kerkrecht?

Sommigen beweren, dat de Synode van Assen een nieuw kerkrecht heeft geschapen.

Men poogt dat vooral te bewijzen uit Rutgers.

Reeds hebben wij betoogd, hoe dat bewijs zijn kracht mist.

Wij zeiden, dat men hoogstens een halven of een kwart-Rutgers in den rug heeft, wil men die meening volhouden.

Maar afgedacht daarvan: gesteld al eens, dat zij den steun van den vollen Rutgers — des neen — ontvingen.

Dan zou aan Assen de eer moeten toegekend, dat zij tot den bloeitijd van de Gereformeerde theologie, ook van het Gereformeerde kerkrecht is teruggegaan.

De Synode heeft geen stap gedaan, welke niet door de geschiedenis van den bloeitijd wordt gesanctioneerd.

Indien zij dan werkelijk ware afgeweken van Rutgers, dan zou zij de niet hoog genoeg te waardeeren verdienste hebben gehad de oude beginselen van het Gereformeerde kerkrecht weer te hebben opgedooven.

Dan zou de dank, welke men aan Assen verschuldigd is, niet gemakkelijk te kwijten zijn.

Maar op dat standpunt is er dan ook geen grooter on-dank denkbaar, dan wanneer men een Synode, welke het oude kerkrecht heeft hersteld, verwijt, dat zij een nieuw kerkrecht heeft ingevoerd.

— De psychologie van het schisma.

Meer dan ons lief is, moeten wij auteurs van ingezonden stukken teleur stellen.

Worden hun inzendingen niet geplaatst, dan beteekent dit niet, dat wij ze van minder belang achten of iets dergelijks.

Zij zullen wel merken, dat wij er goede nota van nemen en op hun opmerkingen in onze artikelen reflecteeren.

Deze ingezonden stukken lijken zakelijk — niet woordelijk! — vaak heel veel op elkaar.

Wij zouden in zulke gevallen er slechts één — en dan natuurlijk het kortste — kunnen opnemen, maar dan zouden wij weer een voorkeur scheppen en dat willen wij niet doen.

Onze methode dunkt ons het billijkst tegenover ieder. Ditmaal echter werd ons een stuk toegestuurd, dat zich kenmerkte door originaliteit en opmerkingen bevat, die nog door geen enkelen inzender zijn gemaakt.

Dat wij het echter ook nu niet plaatsen, ligt hierin, dat de schrijver al te duidelijk is.

Wij zouden boven zijn stuk kunnen zetten: de psychologie van het schisma.

De inzender schijnt goed bekend te zijn met de schismatieke kringen en de groepen van bezwaarden.

Hij laat een respektabel aantal gevallen de revue passeeren.

Het bezwaar is echter dat hij, al wordt hij niet persoonlijk, de personen met name noemt of ze anders zoo als met den vinger aanwijst, dat het den lezer niet moeilijk valt er uit te besluiten: dit is die en dat is die.

Dit nu achten wij min wenschelijk.

Wij zullen over de gevallen zelf niet uitweiden, maar alleen de konklusies in eigen woorden weergeven.

De inzender sluit zich aan bij wat wij een tijdje geleden schreven over het verschijnsel, dat menig ouder, die zich steeds als stoer Calvinist had doen kennen, tegenover de besluiten van Assen een gereserveerde, soms zelfs een kritische houding aanneemt, en dat het vermoeden niet ver ligt of een zoon of dochter, die uitgesproken sympathieën voor de schismatieken koesteren, hebben daar invloed op.

Onze schrijver wil echter op nog andere verschijnselen wijzen.

Het is hem opgevallen — en hij staft het met bewijzen — dat meer dan één, die als een vokaal in de schismatieke beweging moet worden aangemerkt, nog betrek-

kelijk kort Gereformeerd is. Hij betwijfelt of ze in dien tijd, ook al houdt hij hun overgang voor oprecht, geheel in de Gereformeerde wereld- en levensbeschouwing hebben kunnen inleven. En wij kunnen niet ontkennen, dat het over het algemeen voor iemand, die uit anderen kring komt, zeer bezwaarlijk valt de grondbeginselen van het Calvinisme zich zóó eigen te maken, dat hij na een jaar of vijf, reeds een leidende positie kan innemen. Dat zulken voor schismatische gevoelens, van welken aard ook, zoo zij maar enigszins een brug slaan naar hun vroegere levensbeschouwing, veel lichter toegankelijk zijn dan anderen, ligt voor de hand.

Als tweede verschijnsel neemt hij het gemengde huwelijk of een huwelijk, waarin een der partijen oorspronkelijk tot een andere kerk behoorde, maar tijdens de verliefing of ook tijdens het echtelijke leven tot de Gereformeerde kerk zijn overgekomen. Niet onaardig zet hij uiteen, hoe zij, die overkwamen het in onze kerken over het geheel goed kunnen vinden, als er maar geen konflikt ontstaat. Bij een konflikt kiezen zij al licht voor de richting, welke hun het ruimst toeschijnt. Het oude blijft nog altijd in hen na te werken. Zij hebben zich nooit ten volle geassimileerd.

Tot zoover dit in menig opzicht interessante stuk.

In deze opmerkingen ligt veel waars, al moeten we zeer sterk waarschuwen tegen generaliseeren.

Ieder kan in zijn omgeving personen aanwijzen, die uit anderen kring tot ons zijn gekomen en zich als degelijke Gereformeerden deden kennen.

Wel mag in het algemeen erop aangedrongen, dat men niet te spoedig nieuw-Gereformeerden een vooraanstaande plaats in onze Gereformeerde beweging geeft en bovenal, dat de gevaren van het gemengde huwelijk van den kansel hel belicht worden.

De genoemde verschijnselen leveren zeer zeker een bijdrage tot de psychologie van het schisma.

Men vergeet echter niet, dat nog tal van andere factoren zich daarbij doen gelden.

Een andere geest.

Wie studie wil maken van de psychologie van het schisma, mag vooral als faktor niet verwaarloozen het ontstaan van een anderen geest in onze kerken.

Onze hoog gewaardeerde Pers-schouwer maakte reeds melding van de uitlating van De Buskes, de tweede schismatische predikant.

Hij schreef ondubbelzinnig: „De geest van Assen is een andere geest dan de mijne”.

Hoezeer hij ook het dogmatisch-exegetisch rapport prees als „degelijk werk, maar alleen van synodaal standpunt” en het den lof gaf „het zit voortreffelijk in elkaar”, zoo verklaart hij toch met ronde woorden: „De wijze van argumentatie en tekstgebruik, welke het rapport aanwendt, is mij geestelijk vreemd”.

En zijn besluit is dan ook genomen: „Wij moeten krachtig getuigen van uit onzen geest tegen den geest van Assen”.

Zijn hierdoor de handelingen van Assen ten opzichte van Dr. G. en de kerkeraadsleden, die deelnamen aan de scheurmaking, niet ten volle gerechtvaardigd?

Meer nog — want de Synode bandt niemand uit de kerk — blijkt hieruit niet zonneklaar, dat zij, die dogmatisch tegenover de Synode van Assen staan, in onze kerken niet thuis hooren?

De Buskes mag hier als hun spreektrampet worden beschouwd.

* Zij zijn van een anderen geest.

Zij zijn aan de toepassing van de belijdenis, welke Assen gaf, geestelijk vreemd.

Zij moeten getuigen tegen den geest van Assen.

Ofschoon wij het sterk betreuren, dat het zoover met hen is gekomen en het onze hede blijft, dat zij tot inkeer komen, gevoelt een ieder, dat zij heterogene bestanddeelen in onze kerken zijn, dat het niet mogelijk is binnen één en hetzelfde kerkverband vredig met hen saam te leven en dat wij uit dat gezichtspunt in het schisma berusten.

Gelijk met andere andersdenkenden zijn er wel punten, waarop wij buiten het kerkverband met hen kunnen samenwerken.

Maar binnen het kerkverband zou het tot één voortdurenden strijd hebben gevoerd.

Niet, dat wij het goedkeuren, dat zij zich van de Gereformeerde kerken hebben losgescheurd en dat de schismatische kerkeraad van Amsterdam-Zuid zich van de echte Gereformeerde kerk van Amsterdam-Zuid heeft afgescheiden.

Beter ware het geweest, indien wij de middelen tot behoud, de kerkelijke tucht op hen hadden kunnen toepassen.

Maar nu wij eenmaal voor het feit staan, dat zij zich aan de tucht hebben onttrokken, moet toegegeven: gelijk zij op het oogenblik zijn, staan ze vreemd tegenover ons en zijn van een anderen geest.

Van schismatische zijde erkent men het.

Wij schromen niet het ook te erkennen.

En het is te hopen, dat bezwaarden, die toch heimelijk met de schismatieken heulen, even openhartig zijn als De Buskes.

Wij missen niet graag iemand.

Wij wenschen wel met Paulus, dat alle menschen waren gelijk wij.

Maar twee groepen, die als vreemden tegenover elkan-

der staan, kunnen in één kerk niet samengaan.

Zij zouden elkanders kracht verteren.

HEPP.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Onbillijke critiek?

Onder het opschrift „onbillijke critiek?” heeft de heer Jonkman te Amsterdam mijn brochure „De

lucht op school, naar gereformeerd beginsel” besproken in „De School met den Bijbel”.

Neen, zoo is het niet.

De heer Jonkman heeft in die artikelreeks, die zeer fel uitvaart tegen de bedoelde brochure, niets anders gedaan dan zijn optreden op de jaarvergadering van „Gereformeerd Schoolverband” verdedigen.

Vandaar ook de titel: „Onbillijke critiek?” Met een vraagteeken.

Maar bij de zelfverdediging, die niet eens een antwoord is op mijn repliek maar alleen een herhaling van de talloze beweringen uit zijn de-
bat, heeft hij, juist door die herhalingen van zijn opmerkingen, gelegenheid gevonden een poging te doen, mijn brochure tot op den draad nit te kleeden.

Van onderscheiden zijde bereikt me de mededeeling, dat men van mij een antwoord op de opmerkingen van den heer Jonkman verwacht in „De Reformatie”.

Laat ik mogen zeggen, dat ik, zelfs niet in „De School met den Bijbel” de stukken van den heer Jonkman van het begin tot het einde denk te beantwoorden. Stel de gelegenheid wordt mij daartoe geboden. Immers er worden in die stukken talloze vragen gedaan — vragen, die de heer Jonkman misschien heel gewoon vindt, maar die dat allerminst zijn.

En nu één van tweeën — de heer J. is zoo naïef te denken, dat er op die vragen heel gemakkelijk een antwoord is te geven — maar dan begrijpt hij de portie van zijn eigen vragen niet. En dat veronderstel ik allerminst. De „professor” onder onze schoolmeesters, de heer J., is natuurlijk genoeg „bij” om te weten, wat hij vraagt.

Maar als hij dan weet wat hij vraagt, dan is er aan die vragen-stellerij een wonderlijke kant. Immers dan weet hij, dat het onmogelijk is in een blad of tijdschrift antwoord op die vragen te geven. Zoodat hij het debat heeft gesteld in een vorm, waarin een debat niet gesteld mag zijn. In de oude ridderromans maakt de „schoone”, die ten huwelijk gevraagd wordt, somwijlen een ridderlijk gebaar. „Bewijs mij, o ridder, dat gij in staat zijt mij voor het leven gelukkig te maken. Bewijs mij, dat uw liefde sterker is dan de dood”.

Aangezien een schoone jonkvrouw hier spreekt, heet dat gebaar dan heel ridderlijk. Maar het is gespeend aan alle waarachtige ridderlijkheid. Want de arme jonkman, die dingt naar de hand van de schoone, kan niet eerst sneven en dan nog van zijn „geliefde” houden. Ze deed een vraag, waarmee ze van te voren zeker was van de zegen harer ridderlijkheid, die met echte adeldom evenwel niets van doen had.

Zooiets doet de heer Jonkman. Hij vermenigvuldigt de vragen — en hij weet van te voren, dat alleen door het schrijven van een lijvig boekdeel deze vragen zijn te beantwoorden. Ergo is hij van te voren zeker, dat hij geen antwoord krijgt op al die vragen.

Maar wat dreef den heer J. tot zijn artikelen?

De begeerte, een recensie te geven van mijn brochure? Zeker niet, want in hetzelfde nummer, waarin hij zijn artikelen begon, schreef hij óók een recensie in de daartoe aangewezen rubriek.

De begeerte, te waarschuwen voor een gevaar? Zeker niet, want nergens wijst hij een gevaar van mijn werke aan.

De begeerte, te wijzen op iets goeds? Ook niet, want nergens doet hij zulks.

Dan misschien zijn overtuiging, dat het noodzakelijk was, te zeggen, dat deze brochure niets gaf voor het onderwijs? Dat heet zeker toch niet, want hij neemt het mij kwalijk, dat ik Scheler besprak, wanneer die toch niets heeft te zeggen voor onze tucht! Dus moet het hem onmogelijk zijn te praten over iets, dat ons „toch niets heeft te geven”.

Wat kan dan het motief zijn van de artikelen-reeks?

De uitspraak, dat hij teleurgesteld is door mijn werke? Toch zeker ook niet, want de heer Jonkman zal zelf niet gelooven, dat het feit van zijn teleurstelling zoo gewichtig is, dat er meer dan zes kolommen moeten worden gedrukt, om die teleurstelling te rechtvaardigen?

Als eenig motief blijft dan over, dat de heer Jonkman het gevoel had, dat de vergadering van Gereformeerd Schoolverband bij de discussie aan mijn zijde stond, toen ik de critiek van den heer J. onbillijk noemde. De heer J. geeft dus een „oratio pro domo”, een zelfverdediging. Trouwens, dat zóó de feiten zijn, bewijst reeds het opschrift: „Onbillijke critiek?” Eigenlijk bespreekt hij de vraag, of mijn bewering — en het klaarblijkelijke gevoel van de Utrechtsche vergadering — dat de heer J. „onbillijke critiek” had geoeftend, juist is.

De hele artikelenreeks van den heer Jonkman is dus een rechtvaardiging van des heeren Jonkmans optreden in Utrecht. Ik heb er vrede mee. Maar hij beweert, dat we dan te doen hebben met een poging tot rechtvaardiging.

De weg, dien de heer J. hier volgt, is min of meer nieuw. Maar we moeten dien kant, dien hij opgaat, zeker niet op. Want dan kunnen we heel

het jaar wel onze onderwijsbladen vullen met „voortgezette debatten” — vooral, wanneer men, zooals dat het geval is bij den heer Jonkman, nogal eens een enkele maal in debat treedt.

Nu weten we wel, dat de heer J. de opvatting heeft, dat polemië ook geoorloofd is in gevallen, waarin anderen oordeelen, dat die achterwege moet blijven. Ik denk er b.v. aan, dat hij in een referaat voor Gereformeerd Schoolverband (voor twee jaar, het referaat van het toen „vorige” jaar (van den heer van der Kooy) te lijf ging. Dat alles is zijn zaak.

Maar wanneer hij meent, een debat van een vergadering te moeten voortzetten, nadat hij den indruk kreeg, dat de vergadering dacht, dat hij ongelijk had, dan volg ik hem niet op dien weg.

Dit doen is buiten de orde, tenzij dan dat er gewaarschuwd moet worden tegen een principieele afwijking.

En bovendien worden er zoo allerlei menschen bij het geval betrokken, die er niets mee te maken hadden; die de vergadering niet bijwoonden; die in de krant misschien niet eens een verslag lezen.

Trouwens de gewrongen manier, waarop de heer J. zijn schrijven over dit geval in „De School met den Bijbel” rechtvaardigt, zegt genoeg, dat de heer J. dit zelf heeft gevoeld. Hij zegt toch, dat ingeval de brochure naar zijn zin was geweest, hij er de lezers ook op attent zou gemaakt hebben. Dus nu het anders is, mag hij het óók doen. Ja, juist mijnheer Jonkman, — nu kunt U recenseren zooals U wilt. Maar U hebt daarom nog geen recht een debat van een vergadering aan uw lezers weer op te warmen.

Verder neem ik van het te Utrecht gezegde geen woord terug.

De critiek van den heer Jonkman was en is onwetenschappelijk. Zij houdt geen rekening met wat deze brochure — dit referaat — zijn wil, naar de uitdrukkelijke uitspraak van het referaat zelf. Er staat uitdrukkelijk in, dat het zijn wil een referaat over eenige punten betreffende de tucht, een referaat, dat ook door de aanwezige ouders en bestuursleden moet kunnen worden gevolgd. En wetenschappelijk optreden eischt, dat we in de eerste plaats vragen: wat wil dit ding zijn? Niet wat de heer Jonkman van te voren gedacht heeft, dat het zijn zou, maar wat de schrijver met evenzovele woorden gezegd heeft, dat het zijn wilde, beslist hier. De heer Jonkman beschikt over zooveel wetenschappelijke zin, dat hij dit zal moeten toestemmen. Het is niet wijsgeerig, ook niet met vreemde woorden gezegd. Maar het is nog steeds waar.

En zoodoende is ook de critiek van den heer J. onbillijk.

Voor deze opvatting vallen alle geweldige beweringen van den heer J. weg. Had hij graag iets anders gehad — wel het is best mogelijk. Ik heb ook wel eens iets van den heer J. gelezen, dat ik gaarne iets anders had gehad. Maar daarover schrijven we dan toch geen kolommen vol, mijnheer Jonkman? Dat doen we eerst, wanneer iemand zondigt tegen het beginsel, of dwaalt op den weg der wetenschap.

In „De School met den Bijbel” hoop ik op enkele meer speciale punten te mogen ingaan. De finesses uit het debat breng ik hier niet naar voren.

De lezers van „De Reformatie”, die me verzochten over dit geval iets te schrijven in ons blad, zullen, hoop ik, tevreden zijn, en begrijpen, waarom we nu, in ons blad althans, een punt zetten achter deze kwestie.

Het spijt me, dat ik ditmaal moest debatteeren.

Maar ook een onbillijke aanval kan iemand soms dwingen te strijden, doordat hij gaat zeggen, waarom hij niet strijden wil.

J. W.

LITERAATUUR EN KUNST.

„Het huis eener kunstenaar”.

In de bekende reeks literaire-uitgaven van den heer Em. Querido te Amsterdam (ik meen mij den naam „kleine-luxe-reeks” te herinneren voor deze serie, maar vind dien naam op de boekjes zelf niet), verschoen eenigen tijd geleden een interessant geschrift van P. H. Ritter over de woning van Ina Boudier-Bakker, „Het Huis eener kunstenaar”.

De heer Ritter is een uitstekend stylist, die op pittige en dikwijls karakteristieke wijze de dingen weet te zeggen. Zijn „Zeeuwsche mijneringen” of „Het land van wind en water”, geestige beschrijving en beschouwing van ons volk en ons land, geven daarvan blijk. Wellicht kennen onze lezers deze aardige boekjes, die vooral ook door hun uiterlijk en illustratie de aandacht allerwege hebben getrokken.

De Schrijver van het boekje, dat we thans bespreken, is dus geen onbekende.

Maar bovendien is de stof, die hij behandelt origineel en interessant. Origineel, omdat we op een ongewone wijze gebracht worden tot de persoon van een onzer letterkundigen en interessant, omdat deze persoon is de voortreffelijke romanière Ina Boudier-Bakker, zoo niet de eerste van

onze roman-

betekkenend. Ritter bespreekt ons ge-
huus, ons ge-
wijzend op a-
versiering. I-
onderwerp v-
titel aangeel-
de mededee-
Ina Boudier
tegelijk een
zelve, om-
de teekening
kening is v-

De bezoel-
patricierswe-
doel onse-
cachet-voll-
straat. Hij k-
gang, wijzen
leiding naar
huis als w-
bouwd, zoo-
het leven d-
werpen, in
geluiden, in
haast tastba-

Dan kome-
worden ont-
dere tuinkan-
spreekt over
tiekewind-
de boeken e-
ons ook voll-
ster heersch-
proeve van.

Vervolgens
de „spelont-
waar in de
daarin uitge-
familie; de
vrouw is; de
richt. En tel-
kening van
van de kun-
twijfeld, om
haar roman-
woning het-
tie en pers-
dat „het hu-
ker”, één (i-
is met haar
en heeft
om „is ha-

In dit alle-
Ina Boudier
arbeid, zoo-
kelijk voor
geving te zie-
met haar te-
van de artist-
je zelf een

Maar voor-
dien we, doe-
ster zelve kr-
dier—Bakker
keeren van b-
stelling, zich
taliteit verwa-
Niet geheel
Boudier—Ba-
nietzelf geke-
bij, dat wie
dien indruk
heert dit bo-
met handre-
werkkamer,
van een spr-
lijg omhoog
bloemen en
voorwerpen
die een „gr-
tum”, „ver-
zonder aes-
kunstdrift...

„Vreemd”
met de schac-
van het lev-
vank doordr-
toeversphee-
aan haar op
levenswerke-

Maar zelf
in het verda-
„hoe al deze
waartuit de
hoe er same-
dingen, en
tot een hoog-
wat vlak on-
gen, zooals z-
figuren met
leidt”....

Men gevo-
Boudier-Bak-
schrijving va-
de juiste ver-
en haar wer-
molding, dat